

Høgskulen på Vestlandet

Pedagogikk og elevkunnskap 2b 5-10

LU2-PEL415

Predefinert informasjon

Startdato:	16-05-2018 09:00	Termin:	2018 VÅR
Sluttdato:	23-05-2018 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave	Studiepoeng:	15
SIS-kode:	203 LU2-PEL415 1 B-1 2018 VÅR		
Intern sensor:	Inga Margrethe Fagerbakke		

Deltaker

Navn:	Gunvor Kallekødt Suendsen
Kandidatnr.:	33
HVL-id:	240007@hvl.no

Informasjon fra deltaker

Tittel *:	Ungdoms lesevaner og lese miljø i hjemmet		
Antall ord *:	9675		
Navn på veileder *:	Inga Margrethe Fagerbakke		
Egenerklæring *:	Ja	Jeg bekrefter at jeg har registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:	Ja

Gruppe

Gruppenavn:	Gunvor og Maren Elise
Gruppenummer:	16
Andre medlemmer i gruppen:	Maren Elise Østebøvik Rossebø

Jeg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Ungdoms lesevaner og lesemiljø i hjemmet

**Gunvor Kallekødt Svendsen og
Maren Elise Østebøvik Rossebø**

Pedagogikk og elevkunnskap 2b 5-10
LU2-PEL415
Høgskulen på Vestlandet, avdeling Stord

Veiledere: Inga Margrethe Fagerbakke og
Annette Johannessen Haugsgjerd

23.05.2018

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Forord

Vi vil rette en takk til vår hovedveileder Inga Margrethe Fagerbakke, for god veiledning og oppmuntring gjennom hele forskningsprosessen. Hun har alltid vært tilgjengelig både på telefon og e-post, og vi setter stor pris på all konstruktiv kritikk hun har kommet med for å bedre bacheloroppgaven vår. Vi vil også takke alle respondentene som deltok i forskningsprosjektet. Uten dere ville det vært vanskelig å komme til en konklusjon på problemstillingen vår. Sist, men ikke minst vil vi takke hverandre for et godt og vellykket samarbeid, gode refleksjoner og mye tålmodighet.

Gunvor Kallekødt Svendsen og Maren Elise Østebøvik Rossebø

Haugesund

15. mai 2018

Sammendrag

Bacheloroppgaven vår er knyttet opp mot lesevaner og lese miljø i hjemmet, og hvordan dette kan påvirke leseforståelsen til elever på ungdomstrinnet. Formålet med denne forskningen var å kartlegge på hvilken måte lesevaner og hjemmet kan påvirke interessen og ferdighetene til elevene. Problemstillingen vår ble dermed: *Hvordan kan elevers lesevaner i hjemmet spille inn på leseforståelsen?* Vi så også på hvor mye tid ungdommene brukte på sosiale og digitale medier med fokus på lesing.

For å få svar på problemstillingen og hypotesene våre, gjennomførte vi en kvantitativ spørreundersøkelse i tre niende klasser på tre ulike skoler. Elevenes lesevaner og hjemmets påvirkningskraft var hovedfokuset vårt i forskningen vår, og derfor har vi lagt mest vekt på funnene fra disse spørsmålene og påstandene. Disse resultatene ble drøftet i lys av teori om blant annet lesing, digital lesing, lesevaner, leseforståelse, lese miljø i hjemmet og kartleggingsverktøy.

Gjennom vår forskning har vi kommet frem til at lesevaner og lese miljø i hjemmet spiller en vesentlig rolle på leseferdighetene til respondentene i undersøkelsen vår. Lesevanene og lese miljø i hjemmet spiller inn på leseferdighetene gjennom miljømessige faktorer. I tillegg kan foreldrenes holdninger til lesing og interessen hos elevene være avgjørende faktorer for hvordan leseferdighetene blir påvirket. Til slutt vil vi også trekke frem at ungdommene i spørreundersøkelsen foretrekker å lese på digitale verktøy fremfor på papir.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	1
1.1 Problemstilling	2
2.0 Teorikapittel	2
2.1 Lesing	3
2.2 Digital lesing	4
2.3 Lesevaner	5
2.3.1 Kjønnforskjeller	6
2.4 Leseforståelse	7
2.5 Lesemiljø i hjemmet	8
2.6 Kartleggingsverktøy	9
3.0 Metodekapittel	9
3.1 Valg av metode	10
3.2 Begrunnelse av metode	10
3.3 Kritikk og avgrensning	12
4.0 Presentasjon av data	13
4.1 Resultat fra kvantitativt spørreskjema	13
4.1.1 Lesevaner og holdninger til lesing	13
4.1.2 Digital lesing	16
4.1.3 Lesemiljø i hjemmet	18
4.1.4 Nasjonale prøver	19
5.0 Drøfting	21
5.1 Digitale medier og lesing på nett	21
5.2 Lesevaner og lesemiljø i hjemmet	22
5.2.1 Kjønnforskjeller	24
5.3 Leseforståelse målt i leseoppgaver fra nasjonale prøver	25
6.0 Konklusjon	27

Litteraturliste.....	29
Vedlegg	32
Vedlegg 1: Spørreundersøkelse.....	33
Vedlegg 2: Samtykkeskjema foreldre	41
Vedlegg 3: Samtykkeskjema rektor	43

1.0 Innledning

Barn og unge leser hver dag et mangfold av tekster både på skolen og hjemme. På denne måten får barn og unge en innsikt i språket vårt og det kan være et godt grunnlag for utvidelse av ordforråd og rettskriving. Språket vårt bruker vi hver dag i mange ulike sammenhenger og det er derfor svært viktig at vi lærer oss språket godt. Lesing legger også grunnlaget for de andre skolefagene, og videre lesing i skolesammenheng og på fritiden (Maagerø & Tønnessen, 2006, s. 19-20).

Videre vil lesing også spille en stor rolle i deltagelsen i samfunnslivet. For å kunne delta aktivt og på en reflekterende måte i samfunnslivet er det viktig at man kan lese både på papir og digitalt. Lesing er med andre ord en forutsetning for livslang læring (Utdanningsdirektoratet, 2013).

En forutsetning for å ha motivasjon til å lese er gode lesevaner. Gode lesevaner bygger man opp både gjennom hjemmet og fra skolen. På skolen kan det da bety å sette av tid til lesing og legge til rette for et godt lese miljø. I hjemmet kan gode lesevaner bygges opp ved å ha positive holdninger til lesing, og motivere og engasjere til lesing på fritiden. Derfor er det viktig at familien og hjemmemiljøet er gode rollemodeller og legger til rette for lesing (Hoel & Helgevold, 2005, s. 12). Overalt vil det være slik at noen leser mye og noen leser sjelden. Noen leser bøker, mens andre leser blogg eller chatter. Uavhengig av hva man leser vil fellesnevneren være at alle har en form for lesevaner.

Hvorfor er det slik at noen liker å lese bøker eller tegneserie, mens andre kun bruker tid på dataspill, chatting og sosiale medier? Har dette noen sammenheng med lesevaner i oppveksten, familien og arv og miljø? Eller spiller leseferdighetene dine inn? Dette er noe vi ønsker å forske mer på i oppgaven vår.

1.1 Problemstilling

Vi har utarbeidet en problemstilling som skal hjelpe oss å definere oppgavens innhold og omfang. Den vil bli brukt som et utgangspunkt i valg av metode og teori, samt resultatene og drøftingen. Problemstillingen knytter oppgaven sammen til en helhet og er som følger:

Hvordan kan elevers lesevaner i hjemmet spille inn på leseforståelsen?

For å finne svar på dette ønsker vi å se på relevant teori om lesing, lesevaner, lese miljø i hjemmet, leseforståelse og kartleggingsverktøy. I tillegg vil vi gjennomføre en spørreundersøkelse som bygger på elevers egne holdninger til lesing og deres leseforståelse.

I forkant av undersøkelsen har vi utarbeidet flere ulike hypoteser når det kommer til lesevaner, lese miljø i hjemmet og leseforståelse. Vi vil blant annet se på om de som liker å lese gjør det godt på utdraget fra nasjonale prøver, om det er noen sammenheng mellom foreldrene og ungdommene når det kommer til lesing og om det finnes noen sammenheng mellom det å bli lest for i oppveksten og dagens holdninger til lesing.

I teoridelen av oppgaven vår vil vi presentere ulike teorier som støtter opp under problemstillingen vår. Noen av de sentrale forskerne vi har brukt i oppgaven vår er Barbro Westlund, Sylvi Penne og Ivar Bråten. Disse skriver om lesing, leseforståelse og lesevaner.

Som metode vil vi benytte en kvantitativ spørreundersøkelse for å finne svar på vår problemstilling. På denne måten vil vi få et større spekter av svar fra elevene. Ved hjelp av teorien og drøftingen av resultatene, kan vi som forskere komme frem til en konklusjon på om lesevaner i hjemmet kan påvirke elevers leseforståelse.

2.0 Teorikapittel

I dette kapitlet har vi valgt ut relevant teori knyttet opp mot problemstillingen vår. Problemstillingen vår omhandler elevers lesevaner og hvordan disse kan spille inn på leseferdighetene. Vi har derfor valgt å dele teorikapitlet i flere ulike underkapitler. Underkapitlene handler om lesing, digital lesing, lesevaner, leseforståelse, lese miljø i

hjemmet og kartleggingsverktøy. Innenfor lesevaner vil vi også se litt på ulikheter mellom kjønn.

2.1 Lesing

Det å lese er å skape mening fra tekst. Å kunne lese gir oss innsikt i andres meninger, skaperverk, opplevelser og erfaringer. For å kunne delta aktivt i samfunnslivet på en reflektert og kritisk måte må man kunne lese tekst både på papir og digitalt. Lesing er også en forutsetning for livslang læring (Utdanningsdirektoratet, 2013). Også PISA-undersøkelsen vektlegger at leseferdigheten er en nyttig og nødvendig forutsetning for deltagelse i samfunnet (Maagerø & Tønnessen, 2006, s. 15). Begrepet lesing innebærer ikke bare ord, men også tegn, symboler og illustrasjoner. Å lese handler med andre ord om å forstå, bruke, reflektere over og engasjere seg i innhold i tekster (Utdanningsdirektoratet, 2013). Lesing kan sees på som et produkt av to hovedmomenter, avkoding og forståelse, som henger nært sammen. Med dette menes at dersom man ikke behersker det ene eller andre momentet, vil heller ikke lesingen gi mening. Ofte brukes denne modellen for å vise hva lesing er: Lesing = avkoding x forståelse (Lyster, 2011, s. 37). I følge Traavik vil det være nødvendig med et tredje moment i lesingen. Dette momentet er motivasjon. Motivasjon trengs i tillegg til avkodingsferdigheter og innholdsforståelse. For å kunne mestre lesingen vil det være nødvendig med motivasjon til lesing. Dette handler også om å ha tro på seg selv. På dette området har hjem og skole et stort og viktig ansvar. Traaviks formel for lesing vil derfor bli seende slik ut: Lesing = avkoding x innholdsforståelse x motivasjon (Traavik, 2013, s. 40).

Lesing er også en av de fem grunnleggende ferdighetene. Sammen med regning, skriving, muntlige og digitale ferdigheter skal lesing inngå som en del av opplæringen i alle fag i følge Kunnskapsløftet (Utdanningsdirektoratet, 2013). For å kunne tilegne seg kunnskap i alle fag er man avhengig av å kunne lese. I følge Astrid Roe (2012, s. 126) vil det å mestre fagets språk og sjanger kunne sammenlignes med det å mestre selve faget.

Hver dag leser barn og unge et mangfold av tekster både på skolen og hjemme. På denne måten lærer de seg språk både i og utenfor skolen. Med dette som utgangspunkt kan vi snakke om tre ulike arenaer for læring. Disse er dagliglivet i hjemmet og i omgivelsene rundt barnet, på skolen og i samfunnet rundt sett i et større perspektiv. I arenaen dagliglivet møter vi

barnets første vaner, tradisjoner, verdier og holdninger knyttet til lesing og læring. Leseerfaringen hjemmefra gir barnet god støtte til det som forventes av dem når de begynner på skolen. Skolen som arena har en annen forståelse enn dagliglivets ved at den faglige verden innebærer å systematisere erfaringer, organisere objekter, definere, presisere og argumentere. På denne arenaen brukes det et mer faglig språk enn det blir brukt i de andre arenaene. Den siste arenaen er en videreføring av de to første. Her blir det drøftet, kritisert og reflektert over kunnskapen man har tilegnet seg fra de første arenaene. Disse tre arenaene vil ikke alltid henge nært sammen, til tross for at lesing en generell ferdighet man møter på overalt (Maagerø & Tønnessen, 2006, s. 19-20, 22, 25).

Literacy er et begrep som ofte blir brukt i sammenheng med lesing. Til tross for dette kan det ikke oversettes direkte, men kan bety evnen til å anvende tekst for å fungere i samfunnet, formidle behov og utvikle seg. Begrepet forandrer seg i takt med endringer i samfunnet. Et av underbegrepene av literacy er reading literacy som kan oversettes med begrepene leseevne og leseforståelse (Westlund, 2010, s. 57).

2.2 Digital lesing

I dagens samfunn er ikke lesebegrepet det samme som det var før i tiden. Dette fordi vi i dag har større tilgang til digitale verktøy og dermed også leser mer tekst på skjerm. Digital lesing vil derfor være et begrep som er nyttig å forklare med tanke på målgruppen vår. Digitale tekster innebærer alle typer tekster som er eller har vært lagret på en datamaskin. Slike tekster kan ofte være multimodale, som vil si at teksten i tillegg til å inneholde tekst, også inneholder bilder, lyd, tabeller, video, grafer og animasjoner (Bråten, 2007, s. 198).

Sammensatte tekster har vært tilstede i samfunnet vårt helt siden vi oppdaget skrivekunsten, og finnes i et nesten uendelig mangfold av former og varianter. Felles for disse er at de kombinerer to eller flere teksttyper for å formidle mening og bruk i kommunikasjon. Den digitale teknologien har de siste ti-årene dominert utviklingen av sammensatte tekster og i dag er tekstene tilgjengelige overalt. Trådløs kommunikasjon og mobile terminaler gjør at vi har mulighet til å bringe med oss og produsere nye sammensatte tekster hele tiden (Liestøl, Fagerjord & Hannemyr, 2009, s. 23).

I følge Medietilsynets undersøkelse Barn og medier (2014, s. 19) kommer det frem at jenter i alderen 15-16 år bruker 178 minutter i snitt på sosiale medier, samtidig som gutter i samme alder bruker 110 minutter. Jenter er altså mer aktive på sosiale medier enn gutter og tidsbruken øker med alderen. Gutter bruker i større grad Facebook og Youtube som internettkanaler, mens for jentene er det bildedelingstjenester som Snapchat og Instagram som gjelder. Hele 77% av respondentene i denne undersøkelsen har svart at de bruker internett daglig (Medietilsynet, 2014, s. 10).

Fra samme undersøkelse, Barn og medier (2014), kommer det også frem at digital lesing i større grad overtar for lesing av bøker og blader i papirformat. Tidsbruken på aktiviteter som inneholder mobil, internett og TV øker i takt med alderen i motsetning til aktiviteter som å være med familien og å lese bøker som synker ved økende alder. Samtidig som at tidsbruken på digitale medier øker, ønsker ungdommene å forvalte tiden bedre og bruker mer tid på lekser, være med venner, trene og hjelpe til hjemme (Medietilsynet, 2014, s. 8).

I følge Mangen (2010) er leseferdighetene i dag trolig viktigere enn noensinne. Dette fordi vi lever i et komplekst samfunn, der det stilles store krav til å kunne orientere seg i et enormt teksttilfang fra ulike medier. På bakgrunn av dette er det viktig å ha grunnleggende kunnskap til hvordan ulike teknologier, som for eksempel pc, mobil, e-bok og trykte medier, innvirker på leseprosessen. Mangen (2010) påpeker også at voksne sier at barn og unge ikke leser lenger. De er med dette ubevisste om den lesingen som skjer på digitale verktøy. Til tross for at digitale verktøy har fått en større plass i samfunnet gjennom årene, er det viktig at vi ikke glemmer hvordan man også leser og skriver på papir (Mangen, 2010).

2.3 Lesevaner

Ungdomsskoleelever reflekterer og trenger derfor å lese noe som gir dem noe å tenke over. De er i et stadiet av livet hvor den metakognitive tenkningen utvikles. Ofte vil ungdommer lese bøker som kan knyttes til tre måter å forstå verden og virkeligheten på. Disse kan sammenfattes til:

1. De ønsker å miste seg selv – involvering og identifikasjon
2. De vil at bøkene skal ligne på virkeligheten

3. De vil ha bøker som gir dem noe å tenke på.

Ungdommene ønsker å lese litteratur som er knyttet opp til den virkelige hverdagen og de kan da også få hjelp til å forstå sine følelsesmessige reaksjoner og forholdet til andre mennesker. Man kan derfor se en sammenheng mellom litteraturen ungdommene velger å lese og den utviklingsperioden de er inne i. Her kan vi også trekke inn Appleyard sin teori om lesing. Appleyard forteller oss hvordan leseren oppfatter bøkene og hvilke bøker som engasjerer de ulike aldersgruppene. Han har fem ulike stadier for å forklare dette. På stadiet for aldersgruppen 13-17 år, som Appleyard kaller ”Leseren som tenker”, ønsker ungdommene å lese mer tenkende og reflekterende bøker. De ønsker med andre ord bøker som er litt mer krevende enn tidligere (Penne, 2001, s. 301-305).

Sentrale indre drivkrefter, eller motivasjon, som får barn og unge til å fortsette lesingen både i skolen og på fritiden er leselyst og vitebegjær. En sentral oppgave i skolen og et ledd i arbeidet med å utvikle språkevnen hos elevene er utviklingen av leseferdigheten. Det handler om å kunne lese, forstå og gjengi tekster, samt tolke grafiske skjemaer, bilder og dokumenter. Det kan derfor være en utfordring for skolen å bidra til å skape leselyst i arbeidet med utviklingen av språklig bevissthet, samt holde denne vedlike gjennom alle trinn i skolen. (St.meld. nr. 39 (2002 – 2003)).

2.3.1 Kjønnforskjeller

I følge Roe og Vagle (2012, s. 426) er det forsket på at jenter utkonkurrerer gutter i de fleste skolefag, og særlig i lesingen. Noe av det som kommer frem er at gutter må lese noe som er spennende eller nyttig for dem i større grad enn jenter for å prestere godt. Det menes også at guttene presterer bedre dersom hovedpersonen i det de leser er av det mannlige kjønn. Det vil ikke være av relevans for jentene om hovedpersonen i det de leser er mannlig eller kvinnelig. PISA-undersøkelsen viser at kjønnforskjellene er minst på de oppgavene som krever at eleven henter ut konkret informasjon fra for eksempel tabeller, grafer og kart (Roe & Vagle, 2012, s. 426).

Elevers erfaringer med lesing av ulike tekster og deres modenhet kan være en av grunnene til de store kjønnforskjellene som finnes innenfor lesing. De elevene som leser mye og variert vil føle seg tryggere på refleksjonsoppgaver hvor de må mene noe om det de leser. De av

elevene som har lite leseerfaringer vil være mer usikker på hva de skal mene om teksten de leser, da de i større grad vil føle at teksten behersker dem enn at de behersker teksten (Roe & Vagle, 2012, s. 428).

Kjønnsforskjellene er størst i sjangeren skjønnlitteratur, mens i sjangeren sakprosa er gutter og jenter mer likestilte. En av grunnene til dette kan være at jenter leser mer frivillig på fritiden sin. Til tross for dette ser det ut for at begge kjønn har bedre forståelse av de skjønnlitterære tekstene enn av tekstene i sakprosasjangeren (Roe & Vagle, 2012, s. 429). I sakprosasjangeren er kjønnsforskjellene større jo mer krevende teksten er (Roe & Vagle, 2012, s. 431).

Også i undersøkelsen Barn og medier viser det igjen i resultatene at langt flere jenter enn gutter leser bøker, men at tallene med alderen faller stort. Nedgangen blir i stor grad drevet av guttene. Det er 28% av guttene i alderen 15-16 år som oppgir at de aldri leser bøker eller blader, mens tilsvarende tall for jentene er 19% (Medietilsynet, 2014, s. 19).

2.4 Leseforståelse

Leseforståelse innebærer forståelse av teksten på ulike nivå. Disse nivåene er tekstnivå, avsnittsnivå, setningsnivå og ordnivå. Videre vil sjanger og teksttype spille inn på forståelsesprosessen. Andre faktorer som påvirker leserens forståelse er leserens interesser og forforståelse av teksten (Lyster, 2011, s. 39). Leseforståelse som prosess er både dynamisk og målorientert. Den inkluderer ferdigheter, strategier, tidligere kunnskap og motivasjon. Man leser for å skape mening og forståelsen påvirkes av formålet med lesingen. Leseren skal både være en del av teksten, men også forstå den. Derfor må det være en aktiv deltagelse tilstede for at leseforståelse skal finne sted. Teksten blir først levende når den får en betydning for leseren (Westlund, 2010, s. 58-59). Leseforståelse handler i hovedsak om to aspekter. Disse er å hente ut informasjon og skape mening med teksten. Det første aspektet, å hente ut informasjon, handler om å lete seg fram til og hente ut kunnskap. Dette krever at leseren leser teksten nøyaktig for å finne frem til det man lurte på. Her bruker leseren forfatterens prefabrikerte meninger og legger ikke til sine egne. Det andre aspektet, skape mening med teksten, handler om å få en dypere forståelse av hva teksten egentlig handler om. Dette krever at leseren samhandler aktivt med teksten og legger til sin egen mening i det som leses (Bråten,

2007, s. 12). Andre faktorer som forbindes med leseforståelse er hvilken evne leseren har til å huske og integrere tekstinformasjon som kan sammenlignes med et arbeidsminne. Grammatisk struktur og ordkunnskap kan også være med på å påvirke leseforståelsen (Westlund, 2010, s. 57)

2.5 Lesemiljø i hjemmet

Family literacy er et begrep som kommer under literacy-begrepet. Det omhandler hjemmemiljøets betydning for språkutviklingen hos barn. Det som inngår i begrepet er familiens skriftbruk, holdninger til språket og språkbruk (Westlund, 2010, s. 57). Også begrepet home literacy environment kan oversettes til lesemiljø i hjemmet. Begrepet vil omfatte familiens aktiviteter og materiell, som er med på å bidra til barnas utvikling av ferdigheter innenfor alfabetisk kunnskap, begynnende staving og lesing (Aram & Levin, 2011, s. 191).

Medfødte og miljømessige faktorer påvirker barns utvikling og læring. Blant annet når det gjelder lese- og skriveutviklingen. Barns leseferdigheter påvirkes ikke bare av det biologiske, men også av miljømessige faktorer som for eksempel hjemmemiljøet. Uavhengig om de vil eller ei har foreldre en stor rolle i barns leseutvikling. Barn som kommer fra ressurssterke hjem vil på bakgrunn av dette ha større muligheter for å ta i bruk ulike strategier for å knekke lesekoden (Lyster, 2011, s. 132). Vi kan se sammenhenger mellom den litterære aktiviteten i hjemmet og barns leseutvikling de første årene. Når barna senere begynner på skolen, overtar skolen denne viktige oppgaven, og det er derfor svært viktig at de legger til rette for hver enkelt elev og tilpasser leselæringen til deres nivå. Skolen kan dermed kompensere for lite stimulerende hjemmemiljø dersom de tilrettelegger. Sammenhengen mellom foreldrenes utdanning og barnas leseferdigheter har blitt påvist gjennom flere studier. På bakgrunn av dette kan vi se at foreldrenes skolegang vil påvirke hvor mye de leser for barna sine. Med andre ord kan vi si at omfanget av foreldrenes lesing for sine barn spiller en viktig rolle for barnas leseutvikling (Lyster, 2011, s. 134).

Innenfor leseforskning legges det vekt på at det å like å lese er en holdning vi tilegner oss gjennom oppveksten. Gode rollemodeller kan dermed være en viktig ressurs for videreføring

av engasjement og interesse rundt lesing. Med andre ord kan familien og hjemmemiljøet være slike rollemodeller med å legge til rette for lesing (Hoel & Helgevold, 2005, s. 12).

2.6 Kartleggingsverktøy

Kartleggingsverktøy, som for eksempel nasjonale prøver, PIRLS og PISA, er tester som måler nivå og ferdigheter hos elever i grunnskolen i ulike fag. I vår oppgave vil vi fokusere på testene som måler lesing. I første omgang skal testene kartlegge de grunnleggende ferdighetene hos elevene og i hvilken grad kompetansemålene er nådd (Sjøberg, 2017).

PIRLS er en internasjonal lesetest som måler leseevnen av ulike tekster, lesevanene og holdningene til lesing hos elevene. Den måler i tillegg deres selvvurdering. Et av de sentrale begrepene i PIRLS er reading literacy (Westlund, 2010, s. 57). PIRLS-rapporten fra 2003 ”Hvorfor leser klasser så forskjellig?” viser at gutter har en mindre positiv holdning til leseaktiviteter enn jenter. I tillegg viste den at aktiviteter knyttet til lesing og språkutvikling allerede i førskolealder henger sammen med forskjellene i leseferdigheter senere (Hoel & Helgevold, 2005, s. 12).

Et annet kartleggingsverktøy som ofte blir brukt i skolen for å kartlegge lesing er nasjonale prøver. Nasjonale prøver tar utgangspunkt i Kunnskapsløftets kompetansemål. For at elevene skal kunne løse oppgavene kreves det at eleven har gode lesestrategier. Disse prøvene skal gi skoler og kommuner kunnskap om elevenes nivå i regning, lesing og engelsk. Lærerne, rektorer, kommuner og myndighetene bruker resultatene fra prøvene i sitt arbeid med å gi alle elever god undervisning. Nasjonale prøver blir gjennomført på både 8. og 9. trinn. Innenfor lesing er det flest jenter på de øverste nivåene (Utdanningsdirektoratet, 2017).

3.0 Metodekapittel

I dette kapittelet vil vi vise til den forskningsmetoden vi brukte for å kunne svare på problemstillingen: *Hvordan kan elevers lesevaner i hjemmet spille inn på leseforståelsen?* Her vil vi presentere og begrunne valg av metode. I tillegg vil vi beskrive den praktiske gjennomføringen av metoden. I vår bacheloroppgave har vi valgt å bruke kvantitativ

spørreundersøkelse som metode. Videre vil vi rette noen kritiske blikk mot valg av forskningsmetoden, før vi gjør rede for metodens reliabilitet, gyldighet og etikk.

Som forskere er vi pliktet til å holde innsamlet datamateriale konfidensielt, noe som også var viktig i gjennomføringen av vårt forskningsprosjekt. Da respondentene våre er barn, er vi også pliktet til å informere deres foresatte om undersøkelsen. Derfor forsikret vi som forskere oss om at respondentene samtykket til å delta i forskningen (vedlegg 3). ”Samtykke er hovedregelen ved forskning på mennesker eller på opplysninger og materiale som kan knyttes til enkeltindivider” (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2016).

3.1 Valg av metode

Vi har valgt å bruke en kvantitativ forskningsmetode i form av spørreundersøkelse i vår oppgave. Dette har vi valgt for å kunne få en bredere oversikt over hvilke lesevaner elever har og hvordan disse spiller inn på leseforståelsen deres. Undersøkelsen vil derfor gjelde for et større antall mennesker enn dersom vi hadde valgt en kvalitativ forskningsmetode. Ut i fra dette vil det da være mer hensiktsmessig å bruke en kvantitativ tilnærming, ettersom vi vil få inn flere svar og kan da gjennomføre en utvalgsundersøkelse der man tilfeldig trekker et utvalg av populasjonen (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 124). Vi kunne også brukt en kvalitativ tilnæringsmetode i form av intervju, men valgte å ikke gjøre det da det ikke ville gitt oss like mange svar som i en spørreundersøkelse. Da vi trolig ikke ville fått svar på vår problemstilling med bruk av observasjon som forskningsmetode, valgte vi å ikke bruke denne metoden heller.

3.2 Begrunnelse av metode

I et kvalitativt forskningsintervju vil man kunne kartlegge enkeltpersoners meninger, noe som ikke egner seg til vår problemstilling. En kvantitativ spørreundersøkelse passer derimot bedre da denne kartlegger et større antall personers holdninger. I vårt tilfelle kartlegges holdningene innenfor lesevaner og leseferdigheter, og hvordan disse påvirker hverandre (Postholm & Jacobsen, 2012, s. 43-44). Vår spørreundersøkelse bestod av både spørsmål og påstander som elevene skulle svare på. Spørreskjemaet har i hovedsak tre ulike svarskalaer: *hver dag, hver uke, en gang i måneden, noen få ganger i året og aldri*. De andre svaralternativene var: 5

timer eller mer, 3-4 timer, 2 timer, 1 time eller mindre, 30 min eller mindre og aldri. Den siste svarskalaen var: *helt enig, litt enig, verken enig eller uenig, litt uenig og helt uenig.* For å få frem leseinteressen hos elevene hadde vi også svaralternativer som var spesifisert etter spørsmålet som ble stilt. For eksempel ulike sjangre innenfor skjønnlitteraturen og favorittboken/serien deres. Disse svarskalaene vil gjøre det lettere for respondentene å svare da spørreundersøkelsen er strukturert. Spørreskjemaet vårt betegnes som et semistrukturert spørreskjema hvor både åpne og prekodete spørsmål inngår (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 130).

Kvantitative metoder kjennetegnes generelt med lite fleksibilitet og dataene analyseres statistisk (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 141). Et viktig prinsipp vil da være å stille mest mulig konkrete spørsmål, noe som vil gjøre det lettere for respondentene å svare og gir detaljert informasjon for oss. Dette vil igjen gjøre det lettere å tolke dataene. Det vil også være en fordel å bruke spørsmål som har blitt brukt i tidligere spørreundersøkelser ettersom spørsmålene er blitt utsatt for validitets- og reliabilitetstester av tidligere forskning (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 129-130).

Spørreundersøkelsen vår ble gjennomført i tre ulike niende klasser med totalt 71 respondenter. Spørsmålene i spørreskjemaet er laget på forhånd, og alle må svare på de samme spørsmålene, ved hjelp av de samme svaralternativene og i den samme rekkefølgen. Dette fører til at det blir enklere for oss å sammenligne sluttresultatene som statistikk i tabeller. På to av de tre skolene ble spørreskjemaet gjennomgått på forhånd av undersøkelsen. Da forklarte vi hvordan den skulle gjennomføres og også vanskelige ord som kunne oppstå for elevene. Eksempelvis sjangeren Young adult og e-bok. Den siste skolen fikk spørreskjemaet tilsendt og vi vet dermed ikke hvordan elevene fikk spørreskjemaet presentert. Til tross for dette vil spørreskjemaet i seg selv være grundig gjennomtenkt slik at elevene skal kunne gjennomføre den uavhengig av hvilken presentasjon de fikk på forhånd.

Spørreundersøkelsen vår ligger vedlagt i sin helhet som vedlegg (vedlegg 1), men i dette kapitlet ønsker vi å trekke frem noen av hovedpunktene i undersøkelsen. Respondentene i undersøkelsen måtte ta stilling til ulike påstander som for eksempel hvor mye de leser, hva de leser og om de andre i hjemmet også leser. For å kunne knytte lesevanene opp mot leseferdighetene til elevene, la vi inn to leseoppgaver fra nasjonale prøver for niende trinn

høsten 2017 på slutten av spørreundersøkelsen. Spørsmålene ble laget for å treffe et bredt spekter av ungdomsskoleelever og for å finne ut av deres lesevaner hjemme.

3.3 Kritikk og avgrensning

I dette underkapittelet vil vi gjøre rede for oppgavens validitet og reliabilitet, samt begrunne hvorfor oppgaven er etisk forsvarlig ved å bruke *Generelle forskningsetiske retningslinjer* (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2016).

Oppgavens validitet går ut på at vi som forskere har et ansvar for egen forsknings troverdighet. Validiteten handler om at de funnene og resultatene vi har fått er gyldige (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2016). Hvor pålitelig data vil være er et grunnleggende spørsmål i all forskning (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 23). Reliabiliteten av oppgaven handler om hvordan vi som forskere har utformet undersøkelsen. Spørsmålene og oppgavene i spørreundersøkelsen vår er tett knyttet opp mot problemstillingen vår og vi vil trolig få svar på det vi forsker på. Til tross for dette ser vi at ikke alle spørsmålene vil være like relevante og har derfor valgt å ikke trekke frem alle i vår presentasjon av data. Vår empiri er ikke representativ for alle niendeklassinger i hele Norge, da vi kun har gjort undersøkelsen på tre ulike skoler.

Å bruke en kvantitativ forskningsmetode i form av spørreundersøkelse vil være hensiktsmessig da man kan få inn mange svar på kort tid. Videre krever det ikke mye tilrettelegging for ulike elever med ulike behov, og det vil heller ikke kreve mye forarbeid for de som utfører undersøkelsen. Det vil også være enkelt å bearbeide svarene da alle har svart på det samme og vi vil enklere kunne sette opp resultatene i form av statistikk.

Å gi ut et spørreskjema til niendeklassinger kan også være utfordrende i form av at dette er ungdommer som gjerne ikke bryr seg om forskning, og derfor ikke svarer korrekt eller bruker nok tid til å forstå spørsmålene. Da kan det være at vi ikke får ærlige svar eller at elevene ikke gjør sitt beste. Andre faktorer som kan spille inn er elevenes dagsform. Ungdom i utviklingsalder kan ha mye som foregår i tankene og kroppen på en gang. Dette kan i stor grad påvirke dagsformen deres, og vil igjen spille inn på konsentrasjonen og resultatene i undersøkelsen. I tillegg er det vesentlig å nevne at de spørsmålene vi har valgt fra nasjonale

prøver er fra den prøven de selv har tatt. Altså har de lest disse tekstene før, og det er en mulighet for at noen også har gjennomgått spørsmålene og svarene i etterkant av prøven. En annen innvirkning på resultatene våre er at en av de tre klassene ikke fikk spørreundersøkelsen sin i farger. Dette kan gjøre det vanskeligere å svare på noen av spørsmålene på den siste leseoppgaven i undersøkelsen.

4.0 Presentasjon av data

I dette kapitlet skal vi se nærmere på de mest aktuelle og relevante funnene fra spørreundersøkelsen vi har gjennomført. Problemstillingen vår handler om hvorvidt lesemiljø hjemme har en påvirkning på leseferdighetene til elevene og deres holdninger til lesing. Vi har derfor valgt ut de dataene som vil være mest relevante i henhold til problemstillingen. På bakgrunn av dette vil det være noe av datamateriale som ikke vil bli omtalt. Det må likevel sies at all innsamlet data er med på å danne et helhetsinntrykk, og gjøre oss mer rustet til å drøfte oss frem til en eventuell konklusjon.

4.1 Resultat fra kvantitativt spørreskjema

I den kvantitative spørreundersøkelsen var det 71 elever som deltok. Vi kommer ikke i vår presentasjon av data til å skille nevneverdig mellom gutter og jenter, men dersom vi ser tydelige tendenser mellom kjønn vil vi kommentere dette også. Vi har valgt å dele kapitlet inn i fire hovedområder. Disse hovedområdene vil bli presentert i ulike delkapitler, som hver inneholder data og funn fra spørreundersøkelsen som vil være relevante for området.

4.1.1 Lesevaner og holdninger til lesing

Det første hovedområdet vi skal se nærmere på er lesevaner og elevenes holdninger til lesing. I spørreundersøkelsen skulle elevene ta stilling til påstander som handler om deres lesevaner og deres holdning til lesing. Blant disse har vi valgt ut påstandene *Jeg liker å lese*, *Jeg leser en bok på fritiden*, *Jeg liker å gå på bokhandelen eller biblioteket* og *Å lese er bortkastet tid* (figur 1). Ut i fra figuren kan vi se at det er en ganske jevn fordeling på påstanden om eleven liker å lese. Av 71 respondenter har 29 (40 %) sagt at de er litt enig eller helt enig i at de liker

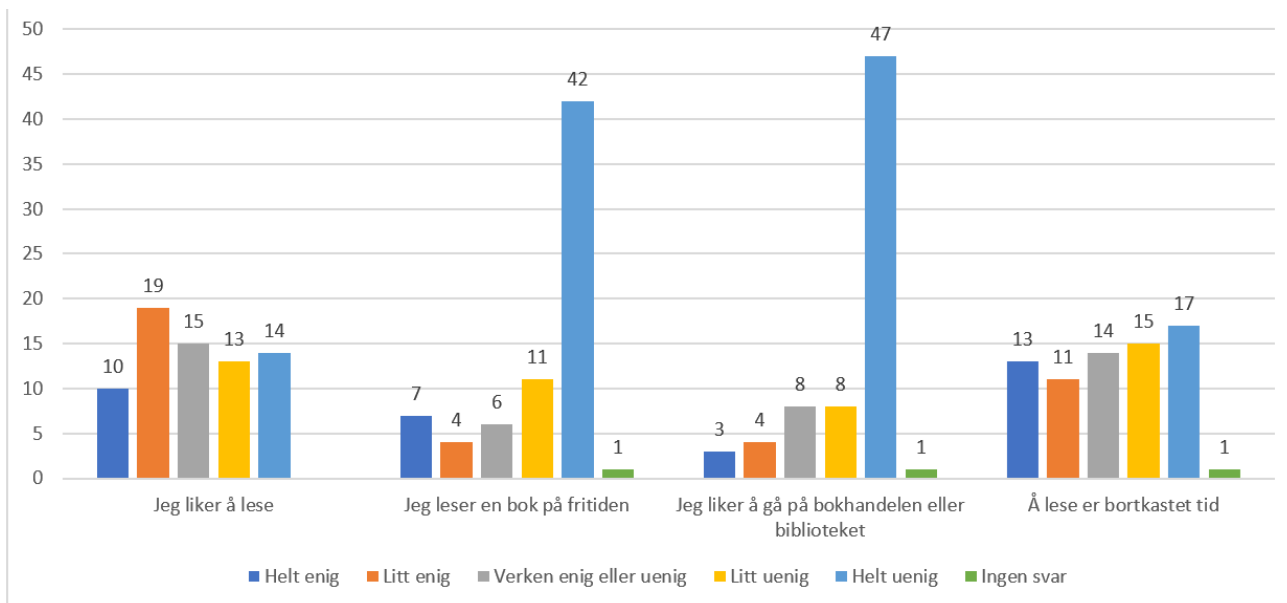
å lese. På motsatt side har 27 av 71 (38 %) svart at de er litt uenig eller helt uenig i at de liker å lese. I tillegg er det 15 respondenter som har svart at de verken er enig eller uenig i påstanden.

På den neste påstanden *Jeg leser en bok på fritiden* er forskjellene større. Her ser vi tydelig av det er et flertall som har svart litt uenig eller helt uenig. Av totalt 71 respondenter utgjør disse 53, altså 74 %. Det er totalt 11 som har svart at de er litt enig eller helt enig i påstanden. Disse utgjør 15 %.

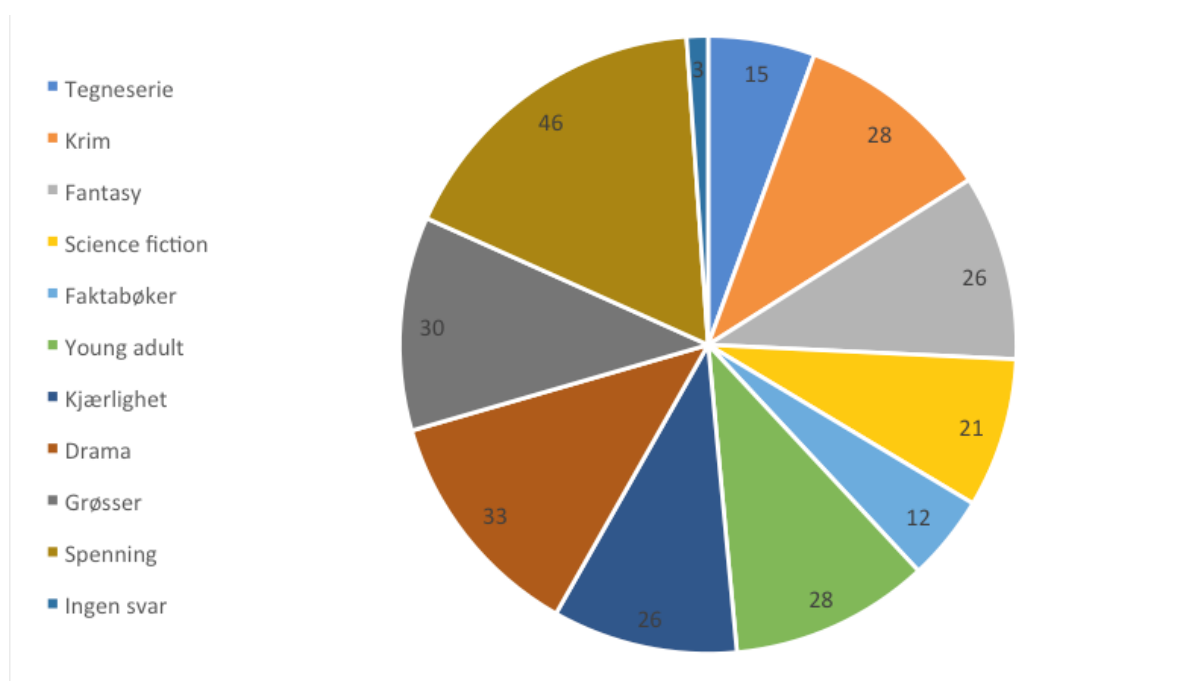
Den tredje påstanden er relativt lik den andre påstanden i svar. Også her har majoriteten svart at de er litt uenig eller helt uenig. Påstanden *Jeg liker å gå på bokhandelen eller biblioteket* handler om mye av det samme som den forrige påstanden og svarene vil derfor kunne bli ganske like. De som har sagt at de er litt enig eller helt enig er kun 10 % av respondenter, mot 77 % som har svart det motsatte.

Også på den siste påstanden *Å lese er bortkastet tid* er svarene litt jevnt fordelt. Til tross for dette mener flertallet at lesing ikke er bortkastet tid. 45 % av respondenter har svart at de er litt uenig eller helt uenig i denne påstanden. Det er 33 % som har svart at de er litt enig eller helt enig i denne påstanden om at lesing er bortkastet tid.

Ut i fra tabellen kan vi se tydelige tendenser til at ungdomsskoleelever bruke lite eller ingen tid på bokhandel eller bibliotek. Til tross for dette kan vi ikke se noen tydelige resultat i om de liker å lese eller ikke. Svarene på disse påstandene er noe tvetydige og vil derfor være interessante å drøfte videre med tanke på digital lesing og hjemmemiljøets påvirkning.

Figur 1 Lesevaner og holdninger til lesing

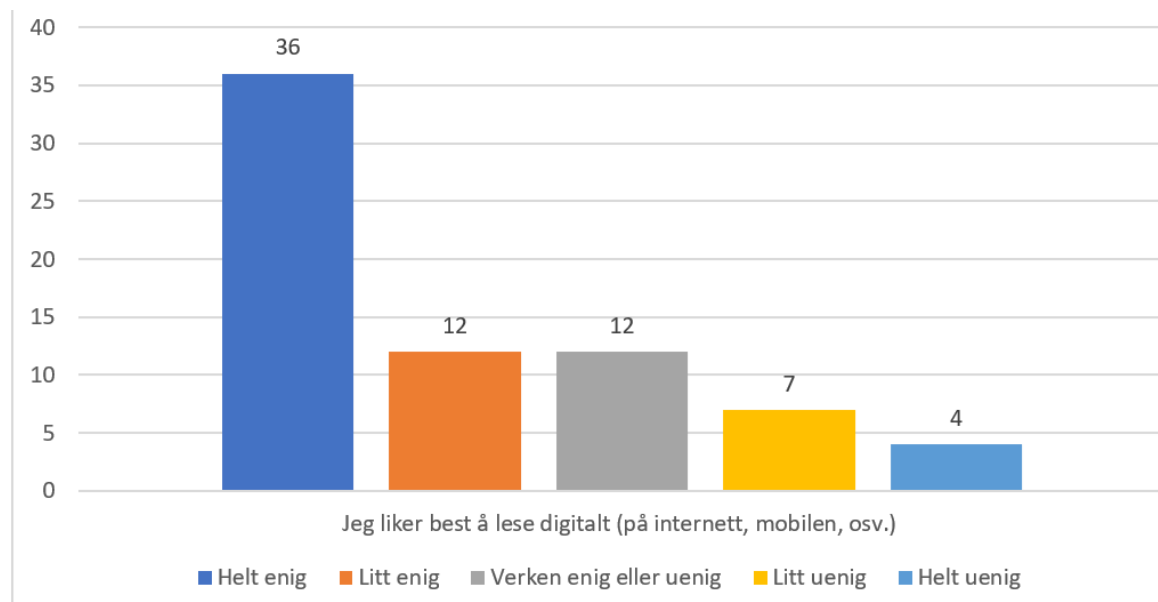
Figur 2 Hvilken sjanger foretrekker respondentene å lese?

Et av spørsmålene respondentene fikk i spørreundersøkelsen var *Hvilken sjanger foretrekker du?* Her kunne elevene sette flere kryss på de ulike sjangrene vi hadde listet opp. I figur 2 vises hvor mange kryss elevene har krysset på de ulike sjangrene. Da kan vi se at flesteparten av respondentene har svart at de foretrekker spenningsbøker. Hele 64 % har svart dette.

Sjangerne som kommer tett på er *Drama* som har fått 33 kryss og *Grøsser* som har fått 30 kryss. Videre er det jevnt mellom sjangerne *Krim*, *Young adult*, *Kjærlighet* og *Fantasy* som har fått mellom 26 og 28 kryss. De to sjangerne som har fått færrest kryss er *Tegneserie* og *Faktabøker*.

4.1.2 Digital lesing

Den første påstanden vi har valgt å trekke fram under digital lesing er *Jeg liker best å lese digitalt (på internett, mobilen, osv.)* (figur 3). Ut i fra denne figuren ser vi at flesteparten av ungdomsskoleelevene som var med i spørreundersøkelsen er helt enig i påstanden om at de liker best å lese digitalt. Trekker vi dette sammen med de som har svart litt enig utgjør disse 48 av totalt 71 respondenter, altså over halvparten, nærmere bestemt 68 %. Det er kun 11 av 71 (15 %) som har svart at de er litt uenig eller helt uenig i påstanden.

Figur 3 Digital lesing

Det andre diagrammet vi har valgt å trekke fram er diagrammet som omhandler tidsbruk rundt digital lesing (figur 4). I digital lesing legger vi å lese tekst på en skjerm. Her skulle elevene krysse av for hvor mye tid de bruker på å lese ulike teksttyper på skjerm.

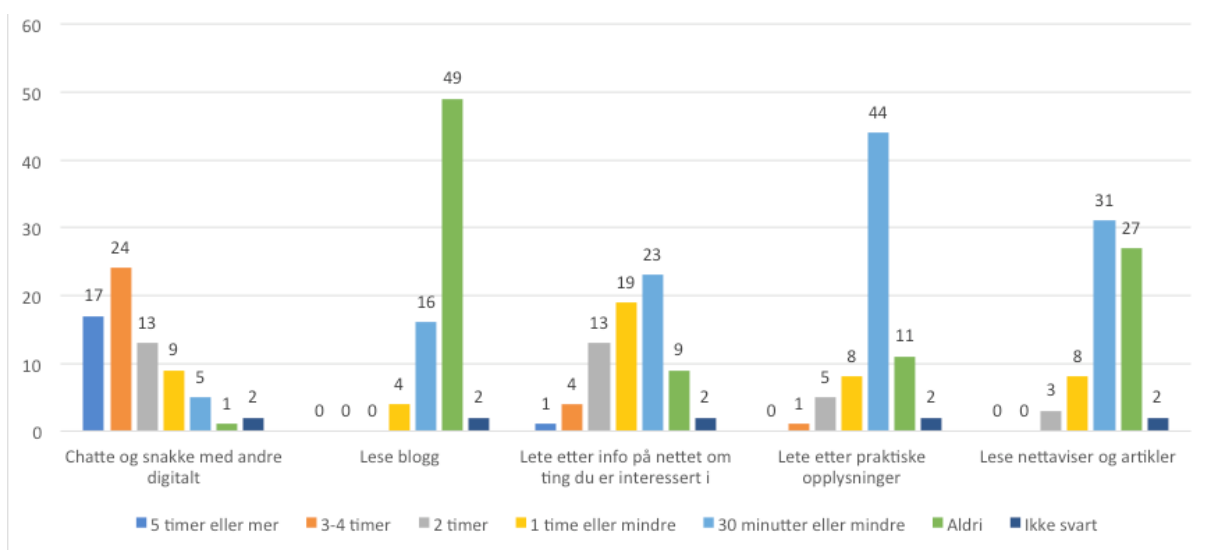
Ut i fra figuren ser vi at elevene bruker mye tid på å chatte og snakke med andre sosialt. Her inngår altså sosiale medier. Dette er et av få spørsmål hvor elevene har svart *5 timer eller mer*. Hele 17 av 71 respondenter sier at de bruker 5 timer eller mer på å chatte og snakke med andre digitalt hver dag. Dette utgjør 24 % av respondentene. Det innebærer at de leser digitalt

i form av meldinger. Det hyppigste svaret her var 3 – 4 timer med 24 respondenter (34 %). Videre ser vi at antall respondenter synker i takt med antall minutter som blir brukt. Her ser vi altså en tydelig tendens til at sosiale medier er en viktig del av hverdagen til ungdomsskoleelever.

Figur 4 viser også hvor mye tid elevene bruker på å lese blogg hver dag. Her har majoriteten svart at de aldri leser blogg. Hele 69 % har svart dette. De resterende respondentene bruker mindre enn 1 time på blogglesing til dagen.

Å lete etter informasjon på nettet om ting man er interessert er svært jevnt fordelt. De fleste bruker mellom 30 minutt og 2 timer til dagen på dette. Til sammen utgjør disse 55 av 71 respondenter, altså 77 %. Svært få bruker mer enn 2 timer. Ut fra dette kan vi se at interesse spiller en vesentlig rolle når det kommer til å lete etter informasjon og lesing digitalt.

De to siste spørsmålene omhandler å lete etter praktiske opplysninger på nett og å lese nettaviser og artikler. Denne type lesing bruker ungdommene svært lite tid på. Dette kan komme av at de ikke har det store behovet for denne type nyttelesing enda. Å lete etter praktiske opplysninger på nett er det 89% av respondentene som bruker mindre enn 1 time på per dag. Av totalt 71 respondenter har 66 svart at de bruker mindre enn 1 time på å lese nettavis eller artikler. Dette utgjør 93 %.

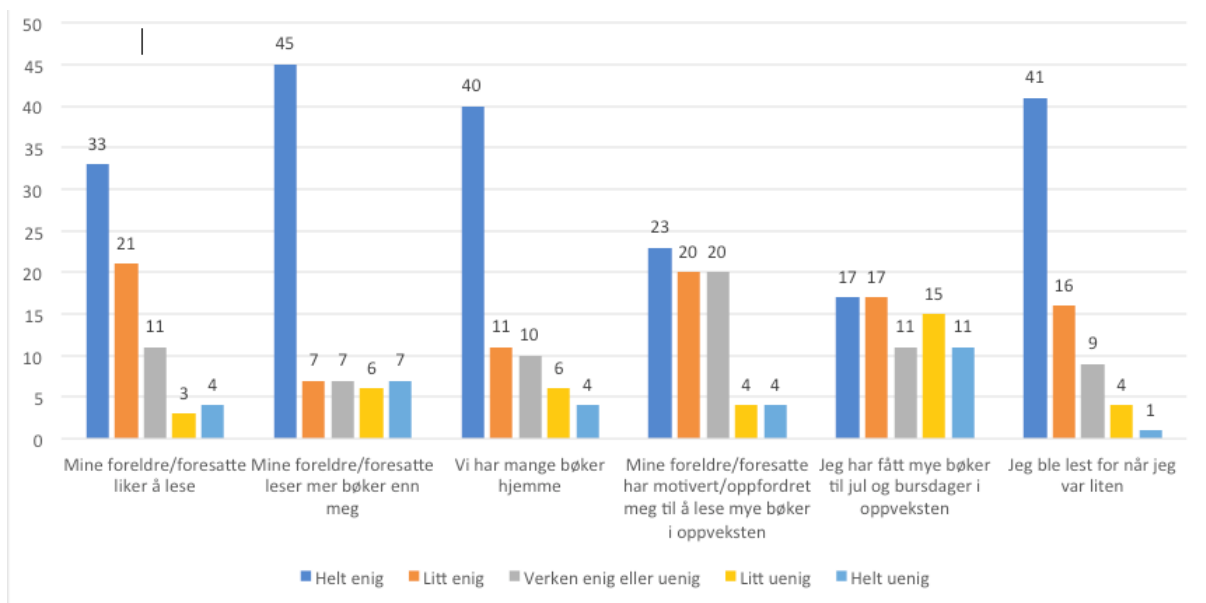

Figur 4 Tidsbruk – digital lesing

4.1.3 Lesemiljø i hjemmet

Noen av påstandene elevene måtte svare på i spørreundersøkelsen omhandlet hvor mye de foresatte eller foreldrene leser og om de har vært positive bidragsytere til at barna deres også skal lese. Blant annet måtte elevene svare på påstandene *Jeg ble lest for da jeg var liten* og *Mine foreldre / foresatte liker å lese*. Ut i fra figur 5 ser vi at det er svært mange av foreldrene som liker å lese og som også har motivert og oppfordret sine barn til å lese. Hele 76 % av respondentene har svart at de er litt enig eller helt enig i at deres foreldre liker å lese.

Figur 5 Lesemiljø i hjemmet

På påstanden om foreldrene leser mer enn barna sine ser vi at 52 av 71 (73 %) har sagt at de er litt enig eller helt enig. Dette vil også samsvare med det elevene tidligere har svart på påstanden om de selv liker å lese (figur 1) hvor tallet var mye lavere på de som var litt eller helt enig.

Til tross for at respondentene har svart at de har mye bøker hjemme, er det svært lave tall på påstanden om elevene leser en bok på fritiden. 72 % av respondentene har svart at de er litt eller helt enig i påstanden om de har mye bøker hjemme.

På påstanden *Mine foreldre / foresatte har motivert / oppfordret meg til å lese mye bøker i oppveksten* ser vi at det er 32 % som har svart helt enig, 28 % som har svart litt enig og 28 % som har svart verken enig eller uenig. Her er det altså svært jevnt fordelt på de tre første

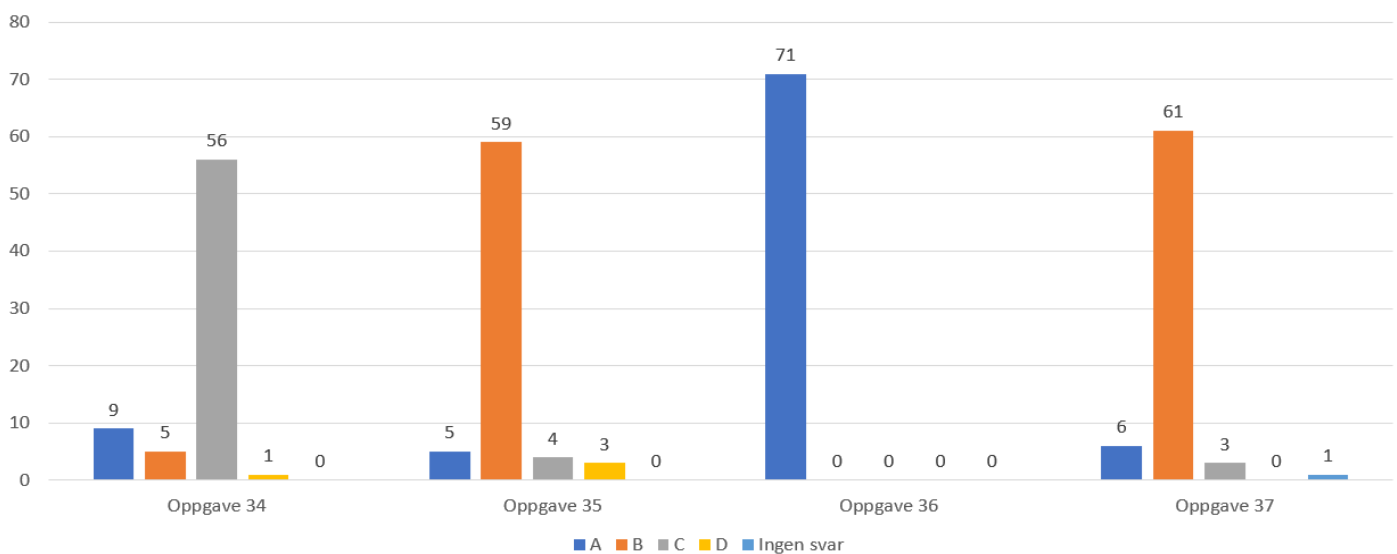
alternativene. Vi kan også se at det er like mange som har svart verken enig eller uenig som det litt enig. Totalt er det 11 % som har svart litt uenig eller helt uenig.

Påstanden *Jeg har fått mye bøker til jul og bursdager i oppveksten* er ganske jevnt fordelt på alle svaralternativene. Her er det 24 % som har svart at de er helt enig, og like mange som har svart at de er litt enig. Totalt utgjør disse 48 % av respondentene. På motsatt side er det 21 % som har svart at de er litt uenig og 15 % som har svart at de er helt uenig i at de har fått mye bøker i oppveksten. Det er også 15 % som har svart at de verken er enige eller uenige i påstanden.

Den siste påstanden elevene måtte svare på som inngår i hovedområdet lese miljø i hjemmet er *Jeg ble lest for da jeg var liten*. På denne påstanden var det et tydelig flertall som var helt enige. Hele 58 % har svart at de er helt enige. Legger vi dette sammen med de som er litt enige blir det totale tallet 80 % av respondentene. Det er 12 % som har svart at de verken er uenige eller enige og de som er litt eller helt uenige utgjør 7 % av respondentene.

4.1.4 Nasjonale prøver

Hopp ut av sengen! (Dahlén, M)

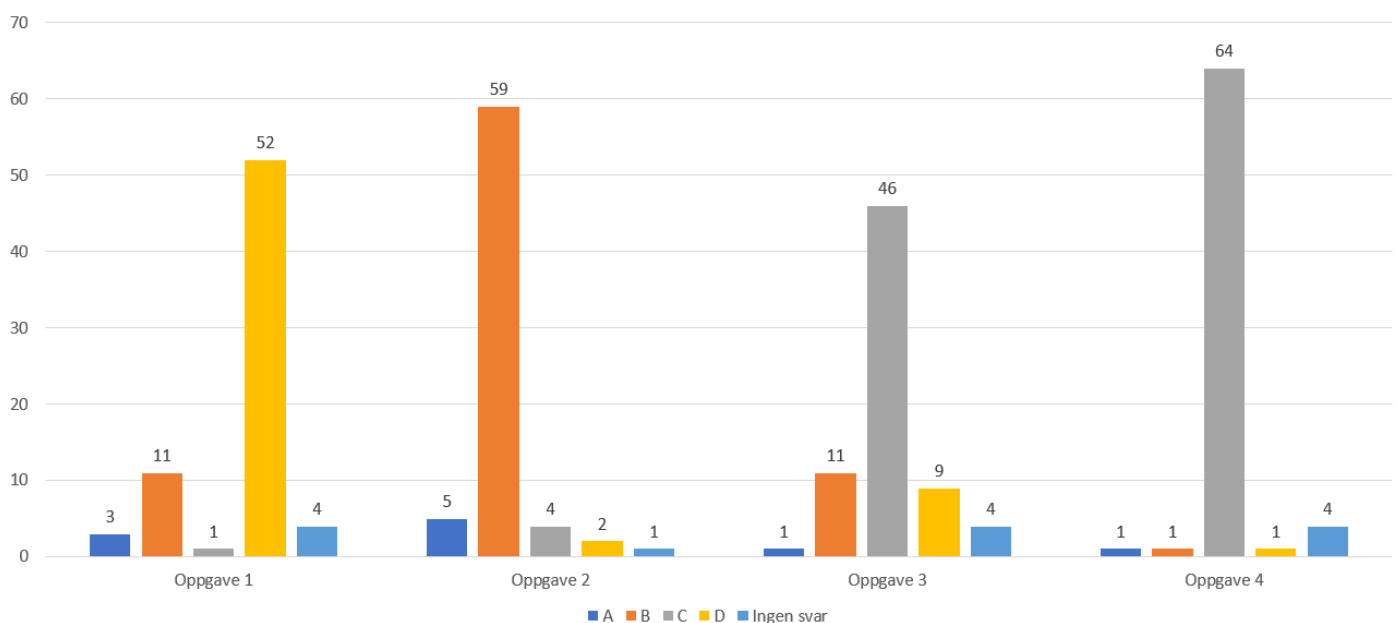

Figur 6 Hopp ut av sengen

Det siste hovedområdet vi har valgt å trekke frem er resultatene fra leseoppgavene i spørreundersøkelsen. Disse er hentet fra nasjonale prøver for niende klasse høsten 2017. Elevene skulle lese to ulike tekster og svare på påfølgende spørsmål. Dette valgte vi å ha med for å kunne kartlegge om det finnes en sammenheng mellom lesevaner og holdninger til lesing, lesemiljø i hjemmet og resultatene til elevene på nasjonale prøver.

Disse spørsmålene er stilt til en skjønnlitterær tekst med få bilder. På bakgrunn av den første grafen ser vi tydelig hva som er riktig svar på spørsmålene. På spørsmål 34, 35 og 37 har elevene svart noe ulikt, samtidig som de fleste har svart riktig. Det eneste spørsmålet alle har svart rett på er spørsmål 36. Spørsmålet det er mest usikkerhet rundt er spørsmål 34. Der er det kun 79 % som har svart riktig og 21 % som har svart feil fordelt på ulike svaralternativer. På spørsmål 35 er det 83 % som har svart riktig og totalt 20% som har svart feil fordelt på de andre svaralternativene. Det siste spørsmålet har 61 rette svar og 7 feil. I tillegg er det 1 som ikke har svart på denne oppgaven.

Toalett til folket!

Figur 7 Toalett til folket

Toalett til folket er en faktatekst bestående av tekst, bilder og grafer. På disse oppgavene er det mer variert hva elevene har svart. Det er vesentlig å si at det er flere av elevene som ikke

har svart på noen av oppgavene. Også på disse spørsmålene kommer det tydelig frem hva som er det rette svaret da flestparten av elevene har svart dette. På det første spørsmålet er det 72 % som har svart riktig og totalt 21 % som har svart feil fordelt på de resterende svaralternativene. På denne oppgaven er det 4 som ikke har svart i det hele tatt. På oppgave to er det 59 som har svart riktig og 11 som har svart feil. Også på denne oppgaven er det 1 som ikke har svart på noen av alternativene. Det tredje spørsmålet er det spørsmålet færrest respondenter har svart rett på. Her er det 65 % som har svart riktig og 29 % som har svart feil. Det er 4 som ikke har svart på oppgaven i det hele tatt. Den oppgaven flest har svart rett på er oppgave fire. På denne oppgaven er det hele 90 % som har svart riktig og 4 % som har svart feil. Også på denne oppgaven er det 4 som ikke har svart i det hele tatt.

5.0 Drøfting

I dette kapittelet vil vi ta for oss noen av resultatene fra spørreundersøkelsen, og drøfte disse resultatene i lys av annen forskning og teori som er presentert tidligere i oppgaven vår. Vi har valgt å dele drøftingskapittelet vårt inn i tre deler. Disse vil være: digitale medier og lesing på nett, lesevaner og lese miljø i hjemmet og leseforståelse målt i leseoppgaver fra nasjonale prøver. De tre delene og resultatene derfra vil hjelpe oss å komme frem til en konklusjon på problemstillingen vår: *Hvordan kan elevers lesevaner i hjemmet spille inn på leseforståelsen?* Kapitlet vil derfor i all hovedsak bygge på denne inndelingen og med dette prøve å gi svar på de spørsmålene som oppstår i samråd med resultatene vi har fått.

5.1 Digitale medier og lesing på nett

Med tanke på dagens tilgang på teknologi og mobile enheter, vil lesing ikke lenger være ensbetydende med å lese på papir, men også innebefatte å lese digitalt. I undersøkelsen vår har elevene svart på påstander om digital lesing og lesing på papir. Ut fra resultatene våre kan vi se at det er et stort flertall som liker best å lese digitalt. En av grunnene til dette kan være at lesing på digitale verktøy er mye mer tilgjengelige og det er derfor mye lettere å finne frem når man skal lese. Samtidig skjer det mye ubevisst lesing på digitale og sosiale medier som ungdommene gjerne har hatt i bakhodet når de svarte på spørsmålet. Dagens ungdom kan også ha mer erfaring med de digitale verktøyene og vil dermed være mer rustet til å svare på

påstanden. I snitt bruker de mellom 110 og 178 minutter daglig på sosiale medier (Medietilsynet, 2014, s. 10).

Videre kan vi knytte den digitale lesingen opp mot tidsbruken ungdom bruker på sosiale medier. I resultatene våre kommer det frem at hele 58 % av ungdommene bruker mellom 3 og 5 timer til å chatte og snakke med andre digitalt daglig. Disse svarene kan være et resultat av at leksene i dagens skole også blir lagt opp til internett og den digitale verden. På denne måten blir ungdom mer kjent med og muligens også mer avhengig av digitale verktøy. I følge undersøkelsen til Medietilsynet er det flere av ungdommene som ønsker å bruke mindre tid på digitale medier og mer tid på venner, trening og familien (Medietilsynet, 2014, s. 8).

Ser vi på sammenhengen mellom de som liker å lese generelt og de som liker å lese digitalt er forskjellen stor. Av de som har sagt at de liker å lese generelt er det kun 41 % av respondentene som har svart litt enig eller helt enig. Ser vi derimot på de som har svart at de liker å lese digitalt er tilsvarende tall oppe i 58 % av respondentene.

Samlet sett ser vi at det å lese digitalt er mye brukt blant ungdommene i vår spørreundersøkelse. Dette gjenspeiles i at de bruker mye tid på å chatte med andre på sosiale medier. Samtidig er det interessant å se at det er få respondenter som har svart at de liker å lese generelt. Det er 17 % mer som liker å lese digitalt enn de som liker å lese generelt. Dette viser oss hvordan dagens samfunn moderniseres og digitaliseres.

5.2 Lesevaner og lese miljø i hjemmet

Lesemiljø i hjemmet kan sammenlignes med begrepet family literacy som betyr hjemmemiljøets betydning for språkutvikling hos barn. Altså familiens skriftbruk, holdninger til språket og språkbruk (Westlund, 2010, s. 57). Andre faktorer som vil påvirke barns lesing og utvikling er medfødte og miljømessige faktorer. I dette inngår altså at barns leseferdigheter vil bli påvirket av det biologiske og det miljømessige, som i dette tilfellet vil være foreldrene og hjemmet (Lyster, 2011, s. 132). Det miljømessige omhandler tilgangen på bøker i hjemmet, interessen og holdningene til lesing i hjemmet og det økonomiske aspektet. I det biologiske legger vi at foreldrene selv kan lese og at barna har medfødte egenskaper som gjør lesing mulig.

Ut i fra våre resultater ser vi at 76 % av respondentene har svart at deres foreldre liker å lese (figur 5). Dette vil være en god ressurs for elevene i utviklingen av leseinteressen deres, da det i senere tid kan påvirke dem positivt når det kommer til lesing. Er foreldrene positive til noe, vil dette automatisk smitte over hos barna. Foreldrene vil alltid være rollemodeller for barna sine og setter med dette gode eksempler overfor dem. Av de som har svart at foreldrene deres ikke liker å lese, kan det tenkes at disse kommer fra en annen kultur, ikke har gode økonomiske rammer eller selv kommer fra et hjem hvor lesing ikke ble prioritert.

I følge Lyster (2011, s. 134) vil det være en sammenheng mellom de litterære aktivitetene i hjemmet og barns leseutvikling de første årene. I våre resultater kommer det frem at 72 % av våre respondenter har svart at de er litt eller helt enig i påstanden om de har mye bøker hjemme. Dette er et forventet tall dersom vi ser på tallene fra påstanden om foreldrene liker å lese. Dersom lesing er en hobby vil man dyrke den, og det kan derfor tenkes at det vil være god tilgang på bøker i hjemmet. Til tross for den store tilgangen på bøker i hjemmet er tallene for elevene som liker å lese og som leser en bok på fritiden svært lave. Av de elevene som liker å lese er tallet 41 % (figur 1) sett i sammenheng med hvor mange av foreldrene som liker å lese og tilgangen på bøker. Kun 15 % har svart at de leser en bok på fritiden. Dette kan komme av dårlig tid i en hektisk hverdag eller at bøkene i hjemmet ikke er egnet for ungdommer. Det kan også komme av at foreldrene ikke engasjerer seg i barnas lesing, men heller fokuserer på seg selv ved å kjøpe bøker som er egnet for deres eget lesenivå.

Tenker vi på tilgangen på bøker utenfor hjemmet finnes det for eksempel bibliotek og bokhandel. Biblioteket er en gratis ressurs for alle, noe som gjør at den økonomiske rammen ikke blir en dominerende negativ faktor. På påstanden om elevene liker å gå på biblioteket er det kun 10 % som er helt eller litt enige. Derimot er det 77 % som er helt eller litt uenig i påstanden. Dette kan komme av at biblioteket muligens er en ukjent arena for mange av elevene. Andre faktorer kan være at biblioteket ligger for langt unna, at elevene har hatt negative opplevelser med biblioteket eller at elevene synes det er flaut å gå der. Det er med andre ord mange faktorer som kan spille inn på svarene til elevene, men tallene våre viser at det ikke er særlig populært hos våre respondenter å gå på biblioteket.

Dersom vi ser på hvor mye foreldrene har gjort for å motivere og engasjere barna i oppveksten er tallene jevnt høye. Dette gjelder påstandene *Mine foreldre/foresatte har motivert/oppfordret meg til å lese mye bøker i oppveksten* og *Jeg har fått mye bøker til jul og*

bursdager i oppveksten (figur 5). Hele 60 % av respondentene mener at foreldrene har motivert dem og 48 % mener de har fått mye bøker til jul eller bursdager i oppveksten. Dette viser at foreldrene til våre respondenter er gode rollemodeller og legger godt til rette for at barna skal synes at lesing er gøy. Ser vi på tallene for de som ikke er enige i at foreldrene har motivert dem er det kun 11 % som har svart dette. Til tross for dette er det 37 % som har svart at de ikke har fått bøker til jul og bursdag i oppveksten. Med dette kan vi se at foreldrene har lyktes i å finne andre måter å motivere barna sine på enn å gi bøker i gave. Tallene for de som ikke er enige i påstanden om at de har fått mye bøker til jul og bursdag er høye. Dette kan tyde på at familien ikke har så god råd, eller at det har vært andre ting eller aktiviteter som har vært mer foretrukket eller nødvendige. Det er også verdt å nevne at de som har svart verken enig eller uenig på påstandene er henholdsvis 28 % og 15 %. Dette viser oss at flere av elevene er usikre på svaret, eller at de ikke ønsker å legge ut om foreldrene sine da dette kan være flaut eller vanskelig.

Den siste påstanden er *Jeg ble lest for da jeg var liten*. Her er det tydelig at mange av barna er blitt lest for. Det er hele 80 % av respondentene som har svart at de er helt eller litt enig i påstanden. Dette samsvarer også med at mange av respondentenes foreldre har motivert og engasjert barna sine i oppveksten. Samtidig som at det er flere som er blitt lest for enn det er som har følt at de er blitt motivert. Det kan komme av at lesing da respondentene var barn blir sett mer på som kos enn som motivering.

Alle disse påstandene viser at det er viktig at foreldrene er gode rollemodeller, da dette er en viktig ressurs for videreføring av engasjement og interesse rundt lesing (Hoel & Helgevold, 2005, s. 12). Vi ser at det kommer tydelig frem i våre resultater at foreldrene har gjort mye for å være slike gode rollemodeller og at barna setter pris på og legger merke til innsatsen foreldrene har gjort. At mange har svart at de ikke liker å lese kan komme av at de enda ikke er fullt utviklet og modne nok til å synes at lesing er gøy og nytteverdig.

5.2.1 Kjønnforskjeller

Forskningen sier at jenter utkonkurrerer gutter i lesing. En av årsakene kan være at gutter behøver å lese noe som er spennende eller nyttig for dem i større grad enn jentene. PISA-undersøkelsen viser at forskjellene mellom kjønn er minst på de oppgavene hvor elevene må hente ut konkret informasjon fra for eksempel tabeller og grafer (Roe & Vagle, 2012, s. 426).

Dette viser seg også i vår spørreundersøkelse hvor det er 55 % av jentene som har svart feil på en eller flere av oppgavene knyttet til teksten med bilder og grafer. Mot guttene hvor det er 54 % som har svart feil på en eller flere av oppgavene. Altså ser vi både fra tidligere forskning og fra vår forskning, at kjønnsforskjeller ikke vil være av stor betydning når det gjelder lesing av saktekst.

5.3 Leseforståelse målt i leseoppgaver fra nasjonale prøver

For å kunne sammenligne lesevaner og leseforståelsen til elevene så vi oss nødt for å ha med en form for lesetest. Valget falt på to oppgaver fra nasjonale prøver for niende trinn høsten 2017. Nasjonale prøver er ment som en hjelp til skoler og kommuner for å kunne kartlegge hvordan elevene ligger an i lesingen (Utdanningsdirektoratet, 2017).

Den første leseoppgaven elevene skulle gjennomføre var en skjønnlitterær tekst som handlet om å stå opp om morgenen. Teksten var på omtrent en og en halv side og hadde kun ett bilde i forkant av teksten. Ut fra resultatene på spørsmålene kommer det tydelig frem at flesteparten av elevene har forstått teksten de har lest, og har dermed svart rett på oppgavene. Å forstå en tekst er avhengig av to aspekter. Disse er å utvinne informasjon og skape mening med teksten. Å utvinne informasjon handler om å lete seg frem til og hente ut informasjon fra teksten. Det vil kreve at leseren er nøyaktig i lesingen sin for å kunne finne frem til det han / hun lurte på (Bråten, 2007, s. 12). Andre faktorer som kan påvirke leseforståelsen er leserens interesser og forforståelse av teksten (Lyster, 2011, s. 39).

Av de respondentene som har svart feil på oppgavene til den skjønnlitterære teksten (figur 6) ser vi en klar sammenheng med tidligere påstand *Jeg liker å lese* (figur 1). 11 av 22 (50 %) av de som har svart feil på oppgavene til *Hopp ut av sengen!* har også tidligere svart at de er helt eller litt uenig i at de liker å lese. På bakgrunn av dette ser vi at leseinteressen er fraværende og vil derfor påvirke leseforståelsen. Til tross for dette er det noen som har svart feil som i tillegg har svart at de liker å lese. Det kan da tenkes at det er en sammenheng med leseutfordringer, eller andre tilsvarende faktorer som påvirker resultatene og leseforståelsen.

Trekker vi linjen videre til påstanden om foreldrene har motivert elevene i oppveksten ser vi at det er 18 % av de som har svart feil, som også har svart at de er helt eller litt uenige i at

foreldrene har vært motivatorer. Dette vil også være med på å underbygge vår hypotese om at foreldrene og hjemmet spiller en rolle på elevenes lesevaner og leseforståelse.

Den andre leseoppgaven elevene skulle gjennomføre var en saktekst som omhandlet toalettsituasjonen i verden. Til denne teksten var det flere bilder som skulle hjelpe elevene å forstå teksten og svare på oppgavene. Leseforståelsen vil derfor være sterkt knyttet til aspektet om å lese nøyaktig og uthente informasjon. Også i disse resultatene kommer det tydelig frem hvilket svaralternativ som er det riktige, samtidig som det er mer variasjon i svarene. Det kan komme av at denne teksten er en saktekst og ikke en skjønnlitterær tekst. I denne teksten var elevene også nødt for å tolke bildene sammen med tekstinformasjonen, noe som gjør teksten multimodal og muligens mer utfordrende for elevene da svarene ikke står direkte i teksten.

Også i resultatene fra denne leseoppgaven ser vi en klar sammenheng mellom de som ikke liker å lese og de som har svart feil på oppgaven. Det skal likevel sies at mange av de som har svart feil eller som ikke har svart ikke har hatt tilgang på en prøve med farge, som vil gjøre det vanskelig å kunne svare på oppgaver hvor man må tolke bildene. Til tross for dette er det flere som har svart feil som har hatt farge og dermed alle mulige hjelpemidler tilgjengelige. Av de som ikke liker å lese og som har svart feil er det interessant å se på hva de har krysset av som foretrukket sjanger i lesingen. Noen av de som har svart feil har krysset av på at de foretrekker sjangere med spenningstopper som for eksempel krim, fantasy, grøsser og spenning, noe som holder motivasjonen i lesingen oppe. Dette er en vesentlig del av leseformelen som er: Lesing = avkoding x innholdsforståelse x motivasjon (Traavik, 2013, s. 40). Det er derfor interessant å se at når motivasjonsfaktoren er borte fra lesingen vil også leseforståelsen bli svekket. Også Appleyards teori om de ulike stadiene for lesing støtter opp under våre resultater. Appleyard mener at tenåringsfasen går ut på at ungdommene ønsker mer tenkende og reflekterende bøker som de kan relatere seg til på et vis. Det kan tenkes at teksten gjerne er litt for avansert for respondentene våre og at de dermed ikke klarer å relatere seg til et slikt problem som toalettforholdene i verden, da det kan bli for fjernt for dem. Også Stortingsmelding nr. 39 (2002-2003) fremhever at det er en utfordring for skoler å skape leselyst i arbeidet med å forstå tekster med grafiske skjemaer og bilder.

De to ulike leseoppgavene vi valgte ut var av ulik sjanger. Den ene var en skjønnlitterær tekst og den andre var en saktekst. Vi ser i våre resultater at elevene i snitt har gjort det bedre på den skjønnlitterære teksten, enn på sakteksten. Gjennomsnittet av riktige svar er 87 % på den

skjønnlitterære teksten (figur 6), satt opp mot gjennomsnittet av riktige svar på sakteksten som er 77 % (figur 7). Dette vil også være med på å underbygge teorien om at motivasjon må være tilstede i lesingen. I tillegg kan det være lettere for elevene å relatere seg til den skjønnlitterære teksten, noe som igjen vil gjøre det lettere for dem å forstå det de leser.

6.0 Konklusjon

Målet vårt med denne bacheloroppgaven var å finne ut om det er noen sammenhenger mellom elevenes lesevaner i hjemmet og leseforståelsen deres. Vi ønsket først å kartlegge lesevanene til elevene og hvordan lese miljø i hjemmet påvirker, før vi kartla leseferdighetene deres i form av to ulike leseoppgaver. Til slutt ville vi se om det var noen sammenhenger mellom disse. Ut i fra dette utarbeidet vi en problemstilling som ble seende slik ut: *Hvordan kan elevers lesevaner i hjemmet spille inn på leseforståelsen?*

Det finnes mange ulike former for lesing. I de senere ti-år har den digitale teknologien blitt mer og mer dominerende, og med dette påvirket samfunnet til å bli mer digitalisert. På denne måten har lesingen gått fra å være ensbetydende med å lese på papir, til å også omhandle lesing på nett og via digitale verktøy. I våre resultater kommer det frem at ungdommene bruker mye tid på sosiale medier og digitale verktøy. De som har svart at de liker å lese digitalt utgjør 17 % mer enn de som liker å lese generelt. Her er det altså en stor differanse mellom digital lesing og lesing generelt.

I forskningen vår om lesevanene til elevene kommer det frem at de miljømessige faktorene spiller en stor rolle. Foreldrene til våre respondenter viser seg å være gode rollemodeller når det gjelder lesing. I følge respondentene våre er det 60 % som mener at foreldrene har vært motivatorer for lesing gjennom oppveksten. I tillegg er det 80 % av respondentene som sier at de ble lest for i barndommen. Det er dermed også interessant å se at til tross for den gode jobben foreldrene gjør og har gjort, er det ikke mange av ungdommene som selv liker å lese. Videre ser vi at biblioteket ikke er en mye brukt ressurs blant våre respondenter, og at økonomi og holdninger til lesing vil være avgjørende faktorer for lesevaner.

Ved å bruke kartleggingsverktøy får vi en oversikt over elevenes leseferdigheter og vil dermed kunne trekke linjer til lesevanene deres. Resultatene våre viser at de som liker å lese

og som leser hjemme vil ha bedre leseferdigheter. Vi ser at av de som har svart feil på oppgavene er det mange som ikke liker å lese. Igjen ser vi dermed at leseformelen blir viktig og at dersom ikke alle aspektene er med, vil man ha et dårligere utgangspunkt for lesingen. Også dette med å kunne relatere seg til teksten og synes at den er interessant, viser seg å være viktige faktorer.

Gjennom vår forskning har vi da kommet frem til at lesevaner og lese miljø i hjemmet spiller en vesentlig rolle på leseferdighetene til respondentene i undersøkelsen vår. Lesevanene og lese miljø i hjemmet spiller inn på leseferdighetene gjennom miljømessige faktorer. I tillegg kan foreldrenes holdninger til lesing og interessen hos elevene være avgjørende faktorer for hvordan leseferdighetene blir påvirket.

Litteraturliste

Aram, D., & Levin, I. (2011). Home support of children in the writing process: Contributions to early literacy. In S. B. Neuman & D. K. Dickinson (Eds.), *Handbook of early literacy research* (Vol. 3). (s. 189-199). New York: Guilford Press.

Bråten, I. (2007). Leseforståelse – Innledning og oversikt. I I. Bråten (Red.), *Leseforståelse. Lesing i kunnskapssamfunnet – teori i praksis*. (s. 9-19). Oslo: J. W. Cappelens Forlag.

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag.

Liestøl, G., Fagerjord, A. & Hannemyr, G. (2009). *Sammensatte tekster – Arbeid med digital kompetanse i skolen*. Cappelen akademiske forlag.

Lyster, S.-A. H. (2011). *Å lære å lese og skrive. Individ i kontekst*. (2.utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Maagerø, E. & Tønnessen, E. S. (2006). Å lese i alle fag. I E. Maagerø & E. S. Tønnessen (Red.), *Å lese i alle fag*. (s. 13-29). Oslo: Universitetsforlaget.

Penne, S. (2001). *Norsk som identitetsfag – norsklæreren i det moderne*. Oslo: Universitetsforlaget.

Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2011). *Læreren med forskerblick. Innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Roe, A. & Vagle, W. (2012). Kjønnforskjeller i lesing – et dybdeddykk i resultatene fra nasjonale prøver på åttende trinn fra 2007 til 2011. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 96 (6), (s. 425-442).

Traavik, H. (2013). Den tidlige skrive- og leseutviklinga. I H. Traavik & B. K. Jansson (Red.), *Norskboka 1 – Norsk for grunnskolelærerutdanning 1-7*. (s. 39-54). Oslo: Universitetsforlaget.

Westlund, B. (2010). *Leseforståelse*. Tell forlag.

De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2016, 31. mai). *Generelle forskningsetiske retningslinjer*. Hentet 07.03.18

<https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Generelle-forskningsetiske-retningslinjer/>

Hoel, T. & Helgevold, L. (2005). *Jeg leser aldri – men jeg leser alltid!* Lesesenteret: Universitet i Stavanger. Hentet 26.04.18

http://lesesenteret.uis.no/getfile.php/131110/Lesesenteret/Gutter%20som%20lesere%20og%20bibliotekbruker_.pdf

Mangen, A. (2010). *Norsklæreren* (3. utg.). *Lesing – på skjerm eller papir; er det så nøye, da?* Hentet 08.05.18

https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/185938/Lesing_skjerm_papir.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Medietilsynet. (2014). *Barn og medier – Barn og unges (9-16 år) bruk og opplevelser av medier*. Fredrikstad: Medietilsynet. Hentet 07.05.18

https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/2015/rapport_barnogmedier_2014.pdf

Sjøberg, S. (2017). *Nasjonale prøver. Store norske leksikon*. Hentet 10.05.18

https://snl.no/nasjonale_prøver

St.meld. nr. 39 (2002-2003). *Ei blot til Lyst*. Hentet 08.05.18

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-39-2002-2003-/id197064/sec6?q=lesevaner>

Utdanningsdirektoratet. (2013). *Lesing som grunnleggende ferdighet*. Hentet 07.03.18

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/grunnleggende-ferdigheter/lesing/god-leseopplaring--for-larere-pa-ungdomstrinnet/lesing-som-grunnleggende-ferdighet/>

Utdanningsdirektoratet. (2013). *Rammeverk for grunnleggende ferdigheter*. Hentet 07.03.18
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/grunnleggende-ferdigheter/rammeverk-for-grunnleggende-ferdigheter/2.3-a-kunne lese/>

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Analyse av nasjonale prøver på 8. og 9. trinn 2017*. Hentet 08.05.18
<https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/nasjonale-prover/resultater-fra-nasjonale-prover-pa-8.-og-9.-trinn/>

Vedlegg

Vedlegg 1: Spørreundersøkelse

Vedlegg 2: Samtykkeskjema til foreldre

Vedlegg 3: Samtykkeskjema til rektor

Vedlegg 1: Spørreundersøkelse

a. Sett kryss:

Jente:

Gutt:

b. Hvor ofte leser du? (Ett kryss på hver linje)

	Hver dag	Hver uke	En gang i måneden	Noen få ganger i året	Aldri
Bøker					
Tegneserie					
Blogg					
Sosiale medier (facebook, instagram, twitter, snapchat, google)					
Nettavis					
Andre bøker (faktabøker, hobbybøker, biografier).					
E-bøker					
Blader, ungdomsblader, tidsskrifter, aviser					
Tekst på TV, filmer og serier.					

c. Ta stilling til disse påstandene: (Et kryss på hver linje)

	Heilt enig	Litt enig	Verken enig eller uenig	Litt uenig	Helt uenig
Jeg liker å lese					

Jeg leser bare hvis jeg må					
Jeg leser en bok på fritiden					
Jeg liker å gå på bokhandelen eller biblioteket					
Å lese er bortkastet tid					
Lesing av bøker er kjedeligere enn andre typer underholdning som spill, film, tv-serier, internett.					
Jeg liker best å lese digitalt (på internett, mobilen, osv.)					
Jeg ble lest for da jeg var liten.					

d. Hva heter favorittboken/bokserien din? _____ Har ingen: _____

e. Hvilken sjanger foretrekker du? (Du kan ha flere kryss).

Tegneserie	
Krim	
Fantasy	
Science fiction	
Faktabøker	
Young adult (Twilight, hunger games etc.)	
Kjærlighet	
Drama	
Grøsser/skrek	
Spenning	

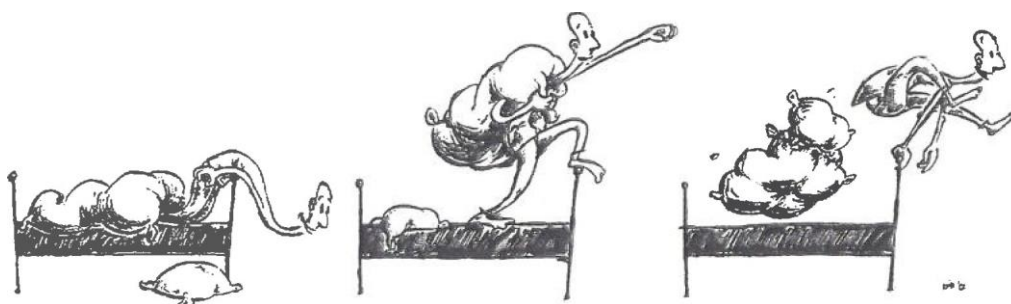
f. Hvor mye tid bruker du hver dag på digital lesing:

	5 timer eller mer	3-4 timer	2 timer	1 time eller mindre	30 minutter eller mindre	Aldri
Chatte og snakke med andre digitalt. (Skype, facebook, SMS ect.)						
Lese blogg						
Lete etter info på nettet om ting du er interessert i. (nettsider om fotball, mote, spill, film osv.)						
Lete etter praktiske opplysninger (oppskrifter, tips, bussruter etc.)						
Lese nettaviser og artikler						

g. Sett et kryss på hver linje der det passer best:

	Heilt enig	Litt enig	Verken enig eller uenig	Litt uenig	Heilt uenig
Mine foreldre/foresatte liker å lese					
Mine foreldre/foresatte leser mer bøker enn meg					
Vi har mange bøker hjemme					
Mine foreldre/foresatte har motivert/oppfordret meg til å lese mye bøker i oppveksten.					
Jeg har fått mye bøker til jul og bursdager i oppveksten.					

Teksten nedenfor er skrevet av Michael Dahlén, svensk økonomiprofessor, foredragsholder og forfatter. Bruk teksten når du svarer på oppgavene.

Illustrasjon: Kai Lützenkirchen

Hopp ut av sengen!

Stup kråke ut av sengen i morgen, eller ål deg over sengegavlen hvis det kjennes for tungt. Det spiller egentlig ingen rolle hvordan du gjør det. Du kan hoppe, åle deg baklengs, gli, slå hjul — bare du står opp av sengen på en måte du aldri har brukt tidligere. Da blir dagen din bedre. Tro meg, for jeg har testet det. Ikke bare på meg selv, men på flere hundre mennesker. Det er luksusen ved å være professor. Man kan be studentene sine om å være med på alskens rare påfunn.

I flere år ba jeg i begynnelsen av hver termin studentene om hver dag å velge en ny måte å stå opp av sengen på. «Hvor lenge da?» spurte de. «Hele terminen», svarte jeg. De fleste trodde ikke at de skulle klare mer enn et par dager eller en uke. Det er vel grenser for hvor mange forskjellige måter man kan komme seg opp av sengen på. «Forsøk», sa jeg.

Og etter noen dager kom de glade til sinns og fortalte at de hadde kommet på flere måter. «En uke til skal jeg nok fikse.» Og slik fortsatte det — terminen ut. For akkurat slik fungerte det: Hver gang de fant en ny måte å gjøre det på, fikk de enda en idé å prøve ut neste gang. Og det ble faktisk lettere å komme på nye måter etter som tiden gikk. Det viste seg nemlig at studentene ble mer kreative. Det vet jeg, fordi jeg målte kreativiteten deres ved hjelp av forskjellige formelle tester i løpet av terminen. Og for hver gang de slo hjul, gled eller hoppet med samlede ben ut av sengen, steg kreativiteten.

Jeg hadde allerede gjettet at det ville gå slik, ettersom jeg vet at hjernen skaper nye koblinger hver gang innøvde rutiner brytes. De nye koblingene øker automatisk hjernens evne til å arbeide. Det finnes for eksempel studier som viser at man kan øke sin IQ med flere enheter bare ved å børste tennene eller snakke i telefonen med feil hånd i noen uker.

Men det virkelig fascinerende var at studentenes selvtillit vokste i takt med oppdagelsen av stadig flere og mer elleville måter å stige ut av sengen på, og gjorde at de våget å tenke i helt andre baner også på kreativitetstestene. Det smittet over på flere områder — de ble gladere og modigere og fortalte meg at de fikk et nytt perspektiv på seg selv og på alt fra skolearbeid og jobb til trening og relasjoner. Kollbøtten ut av sengen ble en perfekt påminnelse hver morgen om at hva de enn gjør, finnes det flere muligheter, og at de kan så mye mer.

Det gjelder deg også. Prøv å stupe kråke ut av sengen i morgen, så får du se.

- 34 Forfatteren av teksten vil at leseren skal ...
- A bli med på et forskningsprosjekt.
  - B skape faste rutiner i hverdagen.
  - C bryte faste handlingsmønstre.
  - D stille kritiske spørsmål til forskning.
- 35 Hva ville forfatteren oppnå med å be studentene sine om å stå opp på nye måter hver dag?
- A Han ville finne ut hvor lett påvirkelige de var.
  - B Han ville gjøre dem mer oppfinnsomme.
  - C Han ville undersøke ulike måter å stå opp på.
  - D Han ville teste hvor utholdende de var.
- 36 Hvilken innvending hadde studentene mot å stå opp på ulike måter?
- A De trodde ikke at det var så mange måter å gjøre det på.
  - B De ville ikke bruke tid på slikt om morgenen.
  - C De syntes det var rart å bruke studietiden på tull.
  - D De trodde at professoren prøvde å lure dem.

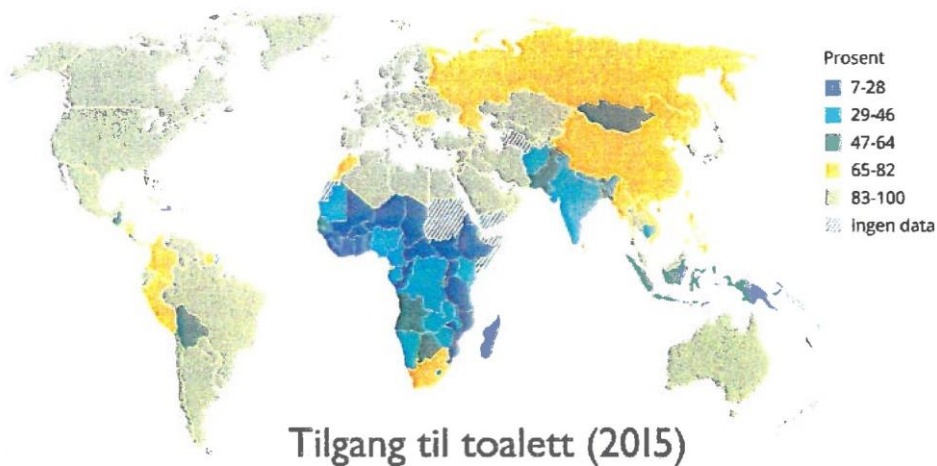
- 37 Hvilken påstand stemmer med informasjonen i teksten?
- A Å bryte innøvde rutiner gjør det lettere å stå opp om morgenen.
  - B Forsøket hadde positive effekter på flere områder i studentenes liv.
  - C Å utføre formelle kreativitetstester hindrer oss i å tenke kreativt.
  - D Det ble stadig vanskeligere for studentene å finne nye måter å stå opp på.

Informasjonen nedenfor er hentet fra FN-sambandets nettsider. Bruk informasjonen når du svarer på oppgavene.

FN sine tusenårsmål

Tusenårsmåla var åtte mål som FN sette opp for å redusere fattigdommen i verda. Måla blei vedtekte under Tusenårstoppmøtet i FN j 2000. Ambisjonen var at ein skulle nå måla innan 2015, med tal frå 1990 som utgangspunkt. Tusenårsmål 7 omfatta miljøutfordringar, mellom anna tilgang til reint vatn, situasjonen for slumbuarar og tap av naturressursar. Eitt av delmåla handla om å gi folk tilgang til toalett.

FN.SAMBANDET

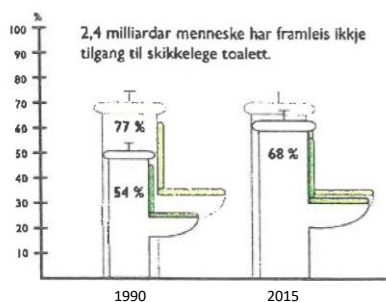
Toalett til folket!

Mellom 1990 og 2015 fekk 2,1 milliardar menneske tilgang til betre toalett. Likevel er det langt att før tusenårsålet er nådd.

Tusenårsål 7:
Sikre miljømæssig berekraftig utvikling

Status 2015

Delmål:
Halvere prosentdelen av befolkninga i verda utan tilgang til grunnleggjande sanitære forhold innan 2015.

Tilgang til toalett er også eit likestillingsspørsmål.

Mangel på toalett på skular fører til at mange jenter ikkje begynner på skule, eller sluttar når dei kjem i puberteten.

7 prosent av alle menneske på jorda må gjere frå seg ute.

1. Hvilken påstand stemmer med informasjonen i kartet?

- A I de skraverte områdene er det ingen som har tilgang til toalett.
- B FN har tall på hvor mange som har tilgang til toalett i alle verdens land.
- C I de gule områdene har færre enn 50% tilgang til toalett.
- D Tilgangen til toaletter er dårligst i de blå områdene.

2. De to hvite toalettene nederst i teksten viser...

- A At toalettene har endret størrelse med årene.
- B At flere mennesker har fått tilgang til toalett de siste årene.
- C At FNs mål om tilgang til toaletter ble nådd i 2015.
- D At det var flere toaletter i rike land enn fattige land i 2015.

3. Hvor mange prosent av verdens befolkning skulle hatt tilgang til toalett innen 2015, ifølge FNs tusenårs mål?

- A 54%
- B 68%
- C 77%
- D 100%

4. Hva kunne FN ha sagt i 2015 om statusen for målet om tilgang til toaletter?

- A ”Vi har nådd målet, nå kan vi arbeide med andre prosjekter.”
- B ”Målet har ikke ført til noen endring i de fattige landene.”
- C ”Vi har fortsatt mye arbeid som gjenstår før målet er nådd.”
- D ”Målet er nådd for guttene, nå må vi jobbe for jentene.”

Vedlegg 2: Samtykkeskjema foreldre

Gunvor Kallekodt Svendsen og Maren Elise Østebøvik Rossebø

Grunnskolelærerstudenter 5-10

Haugesund 25.01.2018

Høgskulen på Vestlandet

Søknad om å gjennomføre en spørreundersøkelse

Vi er to grunnskolelærerstudenter ved Høgskulen på Vestlandet som skal skrive vår bacheloroppgave. Vi har valgt å skrive bachelor i norskfaget, da vi mener at lesing er en viktig faktor i skolen. Lesing legger grunnlaget for de andre skolefagene og videre lesing i skolesammenheng og på fritiden. Tema for oppgaven vår er ”hvordan elevers lesevaner i hjemmet spiller inn på leseforståelsen”. Vi ønsker å undersøke om lesevaner hjemmefra har noe å si for leseforståelsen til elevene. Dette er kunnskap som er svært nyttig for lærere da vi møter på ulike elever med ulikt syn på lesing og det kan være en hjelp til hvordan vi som lærere kan motivere elevene til å lese.

Vi skal gjøre en kvantitativ studie, hvor vi ønsker å dele ut spørreskjema til elevene for å få frem deres holdninger og vaner når det kommer til lesing. Vi er under høyskolen underlagt taushetsplikten, og all informasjon blir derfor behandlet konfidensielt. Svarene fra spørreskjemaet vil være anonyme og bli fremstilt i statistikk i bacheloroppgaven vår. Det vil med andre ord ikke være mulig å spore svarene eller resultatene på nasjonale prøver tilbake til enkeltpersoner, klasse eller skole.

Tema som blir tatt opp:

- Hvilke tekster elevene leser
- Hvor ofte elevene leser
- Om elevene har blitt/blir lest for hjemme
- Leseferdigheter

Vi vil derfor be om samtykke til å spørre elever på 9. trinn om å delta i undersøkelsen vår.

Denne undersøkelsen tar utgangspunkt i hvilke lesevaner elevene har.

Datamaterialet vi henter inn i undersøkinga kommer bare til å bli brukt i bacheloroppgaven vår der vi vil analysere funnene og sammenligne resultatene med annen forskning på området.

Alle svarene vi får inn vil bli makulert etter endt prosjekt i mai 2018.

Dersom noen ikke ønsker å være med eller har spørsmål i forbindelse med oppgaven, ta gjerne kontakt med oss.

Med vennlig hilsen

Gunvor Kallekødt Svendsen

Telefon: ....

Mail: ....

Maren Elise Østebøvik Rossebø

Telefon: ....

Mail: ....

Vedlegg 3: Samtykkeskjema rektor

Gunvor Kallekodt Svendsen og Maren Elise Østebøvik Rossebø

Grunnskolelærerstudenter 5-10

Haugesund 25.01.2018

Høgskulen på Vestlandet

Til Rektor ...

Adresse: ...

Telefon: ...

Søknad om å gjennomføre en spørreundersøkelse

Vi er to grunnskolelærerstudenter ved Høgskulen på Vestlandet som skal skrive vår bacheloroppgave. Vi ha valgt å skrive bachelor i norskfaget, da vi mener at lesing er en viktig faktor i skolen. Lesing legger grunnlaget for de andre skolefagene og videre lesing i skolesammenheng og på fritiden. Tema for oppgaven vår er ”hvordan elevers lesevaner i hjemmet spiller inn på leseforståelsen”. Vi ønsker å undersøke om lesevaner hjemmefra har noe å si for leseforståelsen til elevene. Dette er kunnskap som er svært nyttig for lærere da vi møter på ulike elever med ulikt syn på lesing og det kan være en hjelp til hvordan vi som lærere kan motivere elevene til å lese.

Vi skal gjøre en kvantitativ studie, hvor vi ønsker å dele ut spørreskjema til elevene for å få frem deres holdninger og vaner når det kommer til lesing. Vi er under høyskolen underlagt taushetsplikten, og all informasjon blir derfor behandlet konfidensielt. Svarene fra spørreskjemaet vil være anonyme og bli fremstilt i statistikk i bacheloroppgaven vår. Det vil med andre ord ikke være mulig å spore svarene eller resultatene på nasjonale prøver tilbake til enkeltpersoner, klasse eller skole.

Tema som blir tatt opp:

- Hvilke tekster elevene leser
- Hvor ofte elevene leser
- Om elevene har blitt/blir lest for hjemme
- Leseferdigheter

Vi vil derfor be om samtykke til å spørre elever på 9. trinn om å delta i undersøkelsen vår. Denne undersøkelsen tar utgangspunkt i hvilke lesevaner elevene har.

Datamaterialet vi henter inn i undersøkinga kommer bare til å bli brukt i bacheloroppgaven vår der vi vil analysere funnene og sammenligne resultatene med annen forskning på området. Alle svarene vi får inn vil bli makulert etter endt prosjekt i mai 2018.

Dersom noen ikke ønsker å være med eller har spørsmål i forbindelse med oppgaven, ta gjerne kontakt med oss.

Med vennlig hilsen

Gunvor Kallekødt Svendsen

Telefon: ....

Mail: ....

Maren Elise Østebøvik Rossebø

Telefon: ....

Mail: ....